

Nr 56.

Ankom till riksdagens kansli den 16 april 1929 kl. 1 e. m.

Utlåtande i anledning av väckt motion angående avlyftande från Norrbottens läns landsting av kostnaderna för undervisningen vid Tornedalens folkhögskola i Övertorneå.
(2:a avd.)

I en inom andra kammaren av herr *E. Hage* m. fl. väckt motion (II: 217), vilken hänvisats till statsutskottet för förberedande behandling, har hemställts, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t måtte om möjligt till 1930 års riksdag framlägga ett utarbetat förslag till statens övertagande, helst i full utsträckning, av den undervisning av olika slag, som bedrivs vid Tornedalens folkhögskola i Övertorneå, eller till en sådan anordning, att Norrbottens läns landsting kan helt eller i möjligaste mån från sin utgiftsbudget avlyfta anslagen för nämnda undervisnings uppehållande.

Till stöd för sitt förslag hava motionärerna anfört följande.

Under ett flertal år har Norrbottens läns landsting vid sina sammanträden givit anslag för uppehållande av undervisningen vid Tornedalens folkhögskola i Övertorneå med belopp som har avvägrats med hänsyn därtill, att man för varje år väntat tillkomsten av ett beslut från statsmakternas sida att övertaga anstalten eller att helt ansvara för de utgifter, som bli en följd av skolans drivande för varje år. Emellertid har detta hopp om statens inskridande gäckats, och sedermera har landstinget sett sig nödsakat att anvisa fyllnadsanslag för undervisningens uppehållande. Frågan är emellertid, huruvida landstinget i längden kan fortsätta med detta. Landstinget har nämligen tagit på sig att även med mycket betydande belopp bidra till att uppehålla undervisningen vid en annan folkhögskola nämligen den i Sunderby. Norrbottens läns landsting har också som bekant den högsta uttaxeringen i landet och står kanske inför nödvändigheten att ett kommande år ytterligare höja nämnda uttaxering delvis på grund av den i samband med gruvkonflikten minskade malmtrafiken under år 1928. Slutligen bör det ock beaktas, att landstingets budget är synnerligen ansträngd på grund av utgifter för sjukvård (främst för tuberkulosens bekämpande), ty anslagen för dylika ändamål måste i ett län med Norrbottens ytvidd bli mycket betungande.

Det är bland annat på grund av dessa skäl, som landstinget framfört upprepade framställningar till Kungl. Maj:t, att staten skulle övertaga den

ekonomiska börda, som följer med uppehållande av denna anstalts verksamhet. Men som motiv för detta övertagande har landstinget ansett sig kunna framhålla ännu ett skäl, som torde väga ännu mera, nämligen att anstalten ej tillkommit för att tjäna ett *lokalt* länsintresse, utan huvudsakligen för att tjäna ett *riksintresse*, d. v. s. för att utgöra en plantskola för svensk kultur i den finskspråkiga Tornedalen. Från denna utgångspunkt och icke minst med hänsyn till den omständigheten att den finska staten på andra sidan gränsen på ett helt annat sätt sörjer för anslag till liknande ändamål har Norrbottens läns landsting ansett sig ha fog för ett bifall till de framställningar som avlåtits till Kungl. Maj:t i frågan.

Dessa framställningar ha visserligen upptagits till behandling och beredning, men något resultat har ännu ej avhörts trots att frågan sedan lång tid tillbaka varit och alltjämt är aktuell. Något omnämmande av saken i den nu framlagda statsverkspropositionen förekommer ej heller.

I betraktande av den särskilda uppgift, Tornedalens folkhögskola genom sin belägenhet i de finskspråkiga gränstrakterna har att fylla, synes det utskottet befogat, att staten, om så befinnes erforderligt, för uppehållande av skolans verksamhet ikläder sig större ekonomiska uppoffringar, än som kunna följa av eljest gällande grunder för statsunderstöd till folkhögskolor. Det är också utskottet bekant, att skolan, utöver vanligt understöd från folkhögskoleanslagen, sedan åtskilliga år erhållit ett tilläggsunderstöd från anslaget till befrämjande av folkundervisningen i rikets nordligaste gränstrakter.

Motionärerna hava nu påkallat ett statsingripande i syfte att antingen skolan måtte förvandlas till en ren statsinstitution eller att statens understöd till skolan måtte så bestämmas, att kostnaderna för densamma komme att helt eller till största delen bestridas med statsmedel. Med avseende å det första alternativet vill utskottet framhålla, att en dylik åtgärd skulle innebära ett avsteg från den princip, som hittills gällt för de svenska folkhögskolornas verksamhet, nämligen att dessa arbeta såsom enskilda, av privata företag eller kommunala korporationer upprätthållna läroanstalter med understöd av statsmedel. Denna princip, som bygger på sambandet mellan skolorna och ortsintresset och som möjliggör friare verksamhetsformer för skolorna, torde hava visat sig gynnsam för utvecklingen på detta område av undervisningsväsendet, och utskottet måste för sin del ställa sig tvivlande, huruvida det kan vara lämpligt att, om än för detta speciella fall, slå in på en annan väg. Därtill kommer, att nu ifrågavarande folkhögskola äges av en särskild stiftelse och är förbunden med lantmannaskola med jordbruksrörelse samt lantbruksskola, vilka förhållanden synas ägnade att ytterligare komplicera frågan om ett statsövertagande. Med hänsyn till berörda omständigheter anser utskottet icke tillrädligt, att en blivande utredning inriktas på skolans omvandling till en statsanstalt.

Däremot måste utskottet med hänsyn till det av både motionärerna och här ovan av utskottet framhållna skäl, som hänför sig till skolans särskilda uppgift, finna det önskvärt, att en utredning kommer till stånd, huru-

Utskottets
yttrande.

vida och på vad sätt skolan må i större utsträckning än hittills understödjas från statens sida. Det torde böra ankomma på Kungl. Maj:t att föranstalta om en sådan utredning samt därefter vidtaga den åtgärd, vartill utredningen kan giva anledning.

Under åberopande av vad sålunda anförts får utskottet hemställa, att riksdagen, i anledning av herr Hages m. fl. ovanberörda motion (II: 217), ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t täcktes verkställa utredning, huruvida och på vad sätt Tornedalens folkhögskola må i större utsträckning än hittills understödjas från statens sida, samt därefter vidtaga den åtgärd, vartill en sådan utredning kan giva anledning.

Stockholm den 16 april 1929.

På statsutskottets vägnar:

ANDERS ANDERSON.

Närvarande: se under utlåtandet nr 51.